

När det främmande oket bräcktes.

För tjugo år sedan hotades vårt land av stor fara. Händelserna växlade med en hastighet, som ännu i denna dag förvånar oss, när vi rikta våra tankar tillbaka. Landet suckade under den tyska ockupationen. Dess fria utveckling var förhindrad av främmande bajonetter. Alla, som tidigare på något sätt varit i ögonenfallande, betraktades såsom misstänkta och förrädare. Näringslivet var fullständigt lamslaget, sjukdomar och hungersnöd hotade såväl stad som landsbygd.

Men, som sagt, händelserna växlade hastigt. Ockupationens maktställning blev allt osäkrare, ju längre tiden led, och snart voro tyskarna tvungna att tänka på hemfärden. Samtidigt härmed funno ryssarna för gott att rikta angrepp mot Estlands östra gräns.

Fredsfördraget i Brest-Litovsk upphävdes och rödaryska skaror aktade landet som ett billigt rov, där det enligt deras egen utsago skulle finnas överflöd på livsmedel. Naturligtvis ansågo de också, att de utan vidare skulle kunna marschera över gränsen och ostraffat tillägna sig vad de ville. Vid Narva, som i århundraden utgjort gränsen mellan öster och väster, blevo de emellertid väckta såsom ur en elak dröm, då de blodigt tillbakaslogos av förenade estniska och tyska truppavdelningar. Tyskarnas avsikt var ej så mycket att försvara Estland som att uppehålla ryssen och under tiden

hinna göra sig redo till uppbrott, men för landets egna söner gällde det blodigt allvar. Efter denna första sammanstötning blevo ryssarna dock hälsosamt övertygade om, att det ej var utan våda att överskrida gränsen. Denna första strid, som utkämpades tidigt på morgonen den 28 november betecknar även frihetskrigets utbrott för tjugo år sedan.

Det allmänna läget i landet var i dessa dagar ännu synnerligen oklart. Myndigheterna visste blott en sak: landet skulle försvaras mot inkräkteren med alla tillbudsstående medel. Men vilka voro dessa medel? Försvaret var oordnat, tack vare ockupationen, vapen och ammunition saknades, och där mågonting i den vägen fanns, var det till största delen obrukbart, förstört av både kända osh okända makter. Allt skulle göras från början och nästan bokstavligen av — intet. Såsom belägg för det nyss sagda må anföras exempel. Det var ytterst viktigt att få ett pansartåg utrustat. Naturligtvis fanns intet sådant. Då togo några oförskräckta män reda på tomsäckar, fyllde dessa med sand och radade dem längs väggarna i vanliga godsfinckor. Sedan man fått tag även i ett lok och nödortvigt utrustat även detta, bar det i väg mot Narva. Visserligen flög hela "bepansringen" vid det första egna kanonskottet, men vad gjorde det, den kunde förnyas och förbättras. Beväpningen på ett sådant tåg var naturligtvis även den mycket otillförlitlig. När det var som nödvändigast att ge eld, kunde det hända,

att kanoernas inte fungerade eller att mågonting annat var på tok. Med god vilja och ännu mera entusiasm gick det i alla fall, och det gick utmärkt. Detta bevisas av de utmärkta resultat det första pansartåget vann på sin första expedition. Naturligtvis slutfördes ej frihetskriget med dessa primitiva don. Senare blev det möjligt att insätta moderna vapen, men under hela frihetskrigets lopp måste dock mycket improviseras.

På samma sätt var det även med sjöstridskrafterna. Fienden hotade från havet och någonting måste sättas emot detta hot. Här gällde det igen att inte ge tappt.

Inom rekorartad tid var fienden kastad tillbaka över gränserna och landet fritt. Sedan gick det så som det skulle gå. Fredsunderhandlingarna följde sedan såsom efter krig i allmänhet och arméernas tapperhet, parat med fredsunderhandlingarnas beslutsamhet förskaffade det utarmade landet en ärlig fred, som båda parterna ärligt hållit.

Det nu uppväxande släktet har ej sett dessa dagar, då friheten stod på spel och ett självständigt rike danades, och tusentals av de tappra ha redan gått bort. Men släktled efter släktled skola förvisso vårda friheten, som dock blev dyrköpt och ej bortslumpad, ty den är ett folks dyrbaraste egendom, emedan den är köpt med oräkneliga hjältedater, mycket blod och strömmar av tårar.

Lucia.

Den mörkaste tiden av året är inne. Tungt ligger höstens och förvinterns mörker här uppe i Norden. Längtansfulla tankar börja gå fram emot den tid, då dagarna bli längre och ljuset återvänder. Och denna längtan tager till sist gestalt i en strålande vacker ljushögtid mitt i det djupaste mörkret — Luciafirandet.

Lucia — ljusbärerskan — kommer med sina tärnor för att skingra mörkret i naturen och i människohjärtana.

Det är en gammal vacker nordisk sed att fira Lucia. Och så har det också bland svenskarna i Estland blivit årligt bruk att högtidlighålla S:ta Lucias dag. I Tallinn firas innevarande år Luciafesten söndagen den 11 december kl. 5 em. i tyska flickgymnasiet, Kentmanni 6-b. I samband med Luciafirandet är anordnat ett lotteri med många värdefulla vinster, kaffe- och téservering fiskdamm för barnen, gissningstävlan m. m. Såsom underhållning förekommer musik på fiol och piano, föredrag o. s. v. Enighets ungdomar komma också att medverka med uppvisning i folkdanser.

I likhet med föregående år går hela behållningen till Svenskälärummet. Anordnare är läsrummets syförening. Syföreningen samlas sista gången före festen onsdagen den 7 dec. kl. 5 em. hos fru Nilsson Kentmanni 11-b—8.

Epistula ex Tartu.

Vi har börjat vänta vintern på allvar här i Tartu. Julen står ju för dörren, och det hörde egentligen till ordningen för dagen med litet snö och köld. Vi har snart nog av att plugga döda och levande människor och språk för den här terminen och skulle varit mycket glada åt att få lufta ut en del vetenskapliga dunster ur hjärnan med en lång skidtur ute i Guds vinterliga natur.

Nu får vi emellertid nöja oss med att framför en sprakande brasa meditera över vad som heli enkelt nobis in animum veuit, medan kvällen sjunker ned över den trista höstendärute.

Ja, det har varit en termin med mycket arbete för de flesta och föga annat för de övriga. I våras företog ju vårt seminarium för estlandssvensk dialektforskning en liten expedition till Vippal- och Korkistrakterna för att söka tränga in i de labyrinter de därstädes talade dialekternas fonetik, formlära och syntax har att uppvisa. Vi bjöd också svårigheterna spetsen med den påföljd, att resultatet av forskningarna nu som en lång vetenskaplig artikel tillhandahålles Svio-Estonicas läsekrets.

Innan vi hunnit så långt fick dock våra arbeten genomgå opponenternas skärseld, och under seminarieövningarna i svenska språket diskuterades vilt och lidelsefullt vippalldialektens fonetiska egenheter, nucköismer och rågoismer. Diskussionernas underförstådda slutresultat blev nog det, att rågodialekten såsom varande den äldsta estlandssvenska dialekten skulle kunna anses som vippalsvenskans och nuckösvenskans samt följaktligen även alla andra nu levande och döda språks stammödar. Hur pass stor tilltro man skulle kunna sätta till detta argument torde böra överlämnas åt mer lidelsefria och objektiva personers bedömning. Kvarstår dock faktum, att här föreligger ett synnerligen intressant arbetsfält för våra fonetiker och grammatiker.

Nu ha diskussionens vågor lagt sig till ro, och vi ägna oss i all stillhet åt mera klassiska saker såsom grekiska och latin, medan en nervös oro i vårt inre bär vittne om förestående tentamina. Det är liksom om man blandat öl och vin och de levit rövare i ens innandömen. Dessutom för korporationerna ett sjusärdeles liv under sina höstkommerser. Korporanterna och rävsrna sitta uppe på taket och skålar med varandra och sparvarna. Och på morgonkröken kan man få höra drokkuskarna sjunga Gaudeamus igitur för att hålla sig varma i sina limousiner eller formanspälsar. Ibland nå oss även fläktar från yttervärlden i form av Kustbon och andra litterära organ. Härömdagen

Städerna växa på landsbygdens bekostnad.

Förra veckan anlände till Estland den kände svenska nationalekonomen Thorsten Odhe för att stifta bekantskap med de estländska förhållandena.

Vid en intervju med estniska tidningsmän, yttrade Th. Odhe bl. a.

— Ett problem, som vållar rätt mycket huvudbry i Sverige, är bristen på jordbruksarbetare. Särskilt stor är bristen på kvinnlig arbetskraft. Kvinnorna fly, bokstavligen sagt från landsbygden till städerna, för att söka lättare arbete. Man har försökt att ersätta dem med att införa arbetskraft från grannländerna, men även denna möjlighet tycks vara begränsad. På landsbygden är för närvarande de giftasvuxna kvinnornas antal mycket lågt.

Om vi nu skulle jämföra det ovan anförda med våra egna förhållanden, så finna vi, att det delvis även här råder samma förhållande, fast just inte i samma utsträckning. Men nog finns även här tendensen att söka lättare arbete i städerna.

Å ena sidan är det ju önskvärt, att ungt folk kommer ut ur "knutarna" och får se på andra förhållanden, men det får inte bli en nödvändighet. Varifrån skall då arbetskraften på landet komma om densamma ger sig i väg därifrån och ändå veta vi att landsbygden spelar en oerhört viktig roll i samhällslivet. Det är från landsbygden all råmaterial skall komma, och huru skall jorden kunna giva något, om ingen bearbetar den. Som sagt, så är förhållandet ännu inte så farligt, men det kan bli farligt, om utvandringen fortsätter i

läste vi t. ex. en intressant artikel om tjuvnad och femre budet, vilken kom oss att känna rättmätig indignation över korruptionen och upplysningsnirån inom samhället.

Så flyter livets flod genom ungdomens eviga stad. Och tåligen avvaktande nästa nr. Kustbon be vi få framiöra våra hälsningar notis ignotispue.

Songe.

Något om fiskar.

Eftersom en stor del av den estlandssvenska befolkningen är fiskare, så skulle det kanske vara på sin plats att publicera nedanstående uppgifter, vilka hämtats ur en finländsk fiskerikalender. De citerade uppgifterna beröra inte estniska förhållanden utan finska. I Estland har tyvärr en sådan statistik inte gjorts. Läsarna kunna emellertid jämföra dessa uppgifter med egna fångstresultat.

L a x. Den största laxen i Finland har fångats år 1896 i Kemi å. Den vägde 35 kg.

G ä d d a. De största gäddorna äro utan undantag honor. Skillnaden mellan hanar och honor är avsevärd under den senare perioden av uppväxttiden. Den största hangäddan fångades 1931 i Korsholm, vikt 3 kg. 350 gr. I augusti detta år, har fångats en hona som vägde 24 kg. och hade en längd av 136 cm. vid en ålder av 33 år. Tidigare har även fångats en 1½ m lång gädda, vilken vägde 26,5 kg.

Städerna växa...

samma skala som hittills. Om vi se saken från de unga människors sida, så ha de i vanliga fall inte så många flickor att välja på, när det gäller att söka sig en "blivande". Kanske förhållandet på några ställen är bättre. men nog torde rikullborna ha det lite knappt. Därför vore det önskvärt, att denna uppfattning att ge sig iväg hemifrån så fort bara ett tillfälle gives, för att söka lättare arbete, korrigerades. Man finner det hemma smutsgigt och eländigt, men varför inte göra det hemtrevligare. Det är mycket som skulle kunna förbättras, bara en goda viljan funnes. Om man emellertid ger saken i "Guds hand" som man säger och försöker själv ge sig iväg, för att slippa "skräpet", då är det inte att undra på, att det är dåligt ställt på en hel del ställen.

När man engång lyckas komma till insikt, att landsbygden behöver även mig, då är det att hoppas, att en hel del saker komma att se annorlunda ut.

—mar.

G ö s. Den största gösen har fångats detta år i Pyhäjärvi. Vikten — 11,8 kg.

B r a x e n. I en insjö har fångats en braxen på 11 kg. 560 gr., höjden var 44 cm. och längden 82 cm.

S i k. Den största siken fångades i oktor 1913. Den vägde 10 kg., längd 80 cm.

L a k e. Den största laken fångades 1910. Vikten — 16 kg.

T o r s k. I Finska viken har fångats en torsk som vägde 8,5 kg. med en längd av 97 cm. I Norra Ishavet har en fångats, som vägde 17 kg.

Å l. I Finland äro 2—3 kg. ålar kuriositeter. 1910 fångades en som vägde 4 kg. 100 gr., längd 1,45 m.

A b b o r r e. Vikten för de största abborrarna är: 3, 5, 3, 4, 3, 3 kg.

S t r ö m m i n g. Den största strömmingen fångades i juni 1930. Den vägda 840 gr. vid en längd av 48 cm.

Detta skulle alltså vara några uppgifter angående de vanligaste fiskarna som även hos oss fångas.

Närmande mellan Polen och Ryssland.

Mellan Sovjetrysslands folkkommissarie Litvinov och Polens ambassadör i Moskva, herr Grzybowski, undertecknades en överenskommelse till stabilisering av förhållandet mellan de två länderna.

Huvudpunkterna i överenskommelsen äro:

1. Nonaggressionsfördraget mellan Polen och Ryssland, som undertecknades 1932 och som år 1934 förlängdes till december 1945, ger de två länderna möjlighet att förbättra förhållandet genom att utvidga nonaggressionsfördraget och framför allt garantera fredliga förhållanden mellan Sovjet och Polen.

2. Båda länderna inse, att de polsk-ryska handelsförbindelserna böra betydligt utvidgas.

3. Alla stridsfrågor, gränsfrågor o s. v. som ännu bestå mellan de båda länderna skola skaffas ur världen så att förhållandet mellan de två länderna kan bli av vänskaplig art.

En mängd längre samtal mellan Moskva och Warschau ha

ägt rum före denna överenskommelse. Såväl Ryssland som Polen ha gemensamma intressen med den tyska Ukrainapolitik, som på senaste tiden spelat en så stor roll i hela Östeuropa. I politiska kretsar i Warschau understryker man, att Polen är förbittrat över Tysklands hållning, som på senaste tiden varit föga polskvänlig, och att Polen framför allt kommit på det klara med att Tyskland icke blott bedriver en omfattande ukrainsk politik i Karpato-Ukraina, utan även försöker förmå den ukrainska minoriteten i Polen att resa sig mot polackerna. Tyska propagandister arbeta ihärdigt med autonomitanken i det ukrainska rörelsen har organiserats i Berlin. Då även Sovjetunionen äger mycket god kännedom om Tysklands Ukrainapolitik och den rörelse mot öster, som följer sig bakom densamma, är det helt naturligt att Polen och Ryssland ha gemensamma intressen. Polen har under senaste veckan undertecknat en vänskapstraktat med Litauen. Moskva arbetar på att helt få de baltiska länderna under ryskt inflytande. I diplomatiska kretsar i Warschau väntar man nu att en rysk ambassadör inom kort skall utnämnas i Warschau, något som man icke haft sedan våren 1937.

I polska pressen äro alla angrepp mot Sovjetunionen inställda. I Warschau väntar man, att utrikeskommissarie Litvinov i januari skall avlägga ett besök i Polen, vilken visit senare kommer att återgäldas av Polens utrikesminister, överste Beck.

Ansenliga återverkningar i Tjeckoslovakien bebådas.

Agence Havas Pragkorrespondent meddelar att den polsk-ryska överenskommelsen kommer att få ansenliga återverkningar i Tjeckoslovakien. Med utgångspunkt från den allmänna inställningen i Tjeckoslovakien till Ryssland och Polen efter "nationalkatastrofen" kan det konstateras att Ryssland av alla Tjeckoslovaekiens alierade var det land, som led den största prestigeförlusten vid septemberkrisen, detta med anledning av de stora förhoppningar man i Tjeckoslovakien ställde på

Närmande mellan...

det. På såväl höger- som vänsterhåll betacknar man Sovjetunionens hållning som ett avall, vilket i Tjeckoslovakien icke blott ledde till ett sammanbrott av kommunismen, utan också, åtminstone tillfälligt, för den stora planslaviska idén, för vilken Kramar var en ivrig förkämpe. Vad Polen beträffar har en viss animositet uppstått i Tjeckoslovakien mot detta land i samband med territorieavträdelserna och denna ovilja förekommer icke blott bland tjecker och slovakar utan också bland rutenerna.

✱ Världen runt. ✱

Drottning Mauds kista anlände förra lördagen till Oslo. Kistan fördes till Akershus slottskyrka.

Officiellt meddelas att premiärminister Chamberlain och utrikesministern lord Halifax under föfsta hälften av januari skola resa till Rom för att gästa Mussolini.

En jordstöt inträffade förra fredagen i Japan. Stöten var så stark, att klockorna stannade på väggarna och befolkningen rusade mångenstädes ut på gatorna.

Författarinnan Pearl Buck avreste på lördagen från New York till Sverige för att mottaga Nobelpriset. Avresan skedde med ångaren Normandie.

En fruktansvärd olycka inträffade natten till tisdagen i Fuchsgruvan i Waldenburg.

Genom kortslutning i en elektrisk kabel råkade träningningen i ett av schakten i brand. 22 gruvarbetare blevo härigenom avstängda från yttvärlden. Till följd av den kraftiga rökutvecklingen blev räddningsarbetet oerhört svårt. Först efter timplågt arbete lyckades räddningsmanskaper tränga in till de instängda gruvarbetarna. Man påträffade härvid nio lik. Man beräknar att även de andra 13 gruvarbetarna blivit kvävda av röken.

En synnerligen givande och intressant föreläsning över ämnet "Estland och dess svenska minnen" hölls sistlidne fredag på Seskarö av ingenjör Sven Berggren från Tureberg. Föreläsaren gav både roande och aktuella glimtar från en cykeltur i Estland. Föreläsningen beledsagades av utmärkta av föreläsaren själv tagna ljusbilder. Efteråt lästes några dikter på estlandssvenska av en på Seskarö boende estlandssvensk, hr Anders Aspelin från Vormsö, vilken uttryckte sitt tack till föreläsaren för den vederhäftiga föreläsningen. Sist visades en mycket intressant film om det genom radion nu så aktuella Runö och runösvenskarna.

Haparandabladet.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

E. Nyman.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes

Utlandet

1 år Ekr. 2:—

1 år Ekr. 4:—

1/2 " " 1:—

1/2 " " 2:—

Rättelse.

I senaste nr. av Kustbon stod artikeln "Mystisk tjuv härjar i Riguldi". I st. f. "femte budet" bör naturligtvis stå sjunde budet.

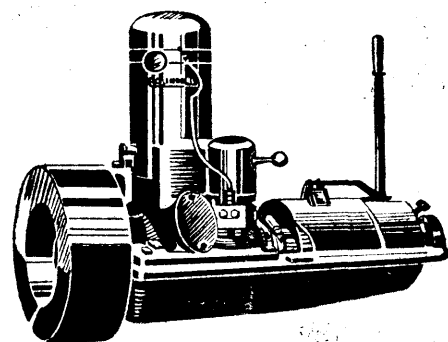
A/B C. V. HELJESTRAND, Eskilstuna

Etabl. 1808.

tillverkar RAKKNIVAR i högsta kvalité

Den lämpligaste
motorn
för östersjöfiske!

BOLINDER'S RÅOLJEMOTOR

typ W3, 1-cyl. med backslag, 8—10 hk.

Billig i drift.

Pålitlig i alla situationer.

A.-B. BOLINDER-MUNKTELL, ESKILSTUNA, SVERIGE